

ความเป็นอื่นในรวมเรื่องสั้นสิงโตนอกคอก The Otherness In Short Story “Singto-Nhok-Kok”

มิ่งมนัสชน จังหาร¹

Mingmanuschon Changharn¹

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาพความเป็นอื่นในรวมเรื่องสั้นสิงโตนอกคอกว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร รวมถึงวิธีในการสร้างความเป็นอื่นที่ปรากฏในเรื่องสั้น ผลการศึกษาพบว่า ภาพความเป็นอื่นในเรื่องสั้นมี 3 ลักษณะ คือ 1) ภาพของความเป็นอื่นในความแตกต่างทางเพศ 2) ภาพของความเป็นอื่นในครอบครัว 3) ภาพของความเป็นอื่นในชุมชนและสังคม ส่วนของวิธีการสร้างความเป็นอื่นในเรื่องสั้นพบ 2 วิธี คือ 1) ความเป็นอื่นที่ถูกสร้างมาจากศาสนาและความเชื่อ 2) ความเป็นอื่นที่ถูกสร้างมาจากค่านิยม ระเบียบ และอำนาจจากส่วนกลาง

คำสำคัญ : ความเป็นอื่น, การสร้างความเป็นอื่น, สิงโตนอกคอก

ABSTRACT

The objective of this paper is to examine identities and the creation of otherness appeared in a short story “Singto-Nhok-Kok”, the unconventional lion. The result of the study reveals that three main identities of otherness within the story are as follow; 1) the otherness which derived from gender differences 2) the otherness developed with a family and 3) the otherness within the community and society. From the text, otherness was created through two channels as follow; 1) the otherness created through religions and beliefs 2) the otherness created through social norm and civil value the influence of central government.

Keywords : Otherness, The creation of otherness, Singto-Nhok-kok

¹ หลักสูตรสาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

บทนำ

สิงโตนอกคอก เป็นรวมเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ปี พ.ศ.2560 ประกอบไปด้วยเรื่องสั้นจำนวน 9 เรื่อง ในคำประกาศรับรางวัล (จิตนันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560 : 8) ได้เขียนถึงเรื่องสั้นเล่มนี้ว่า มีเนื้อหาหลากหลายที่ตั้งคำถามและวิพากษ์ความเป็นมนุษย์ อำนาจนิยม มายาคติของความรู้และความเชื่อในสังคม ทำทลายความคิดของผู้อ่าน ทำให้ย้อนกลับมาใคร่ครวญถึงสังคมที่เราอยู่ในปัจจุบัน ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติและสังคมโลก นอกจากนั้นการเล่าเรื่องในรวมเรื่องสั้นเล่มนี้ได้ใช้กลวิธีการเล่าเรื่องแบบอุปมาอุปไมย (Allegory) โครงสร้างของเรื่องซ้อนกันหลายชั้นอย่างสัมพันธ์กัน โดยเชื่อมโยงตัวบทอื่นๆ เช่น ตำนานและเรื่องเล่าที่ผู้อ่านคุ้นเคย การสร้างตัวละครและฉากที่ไม่อยู่ในบริบทสังคมไทย เป็นการข้ามพรมแดนของการเล่าเรื่องไปสู่ความเป็นสากล จากคำประกาศฯ นี้ทำให้เห็นว่า รวมเรื่องสั้นสิงโตนอกคอกมีความน่าสนใจในเรื่องอีกทั้งมีกลวิธีในการนำเสนอที่น่าสนใจ เรื่องสั้นทุกเรื่องถูกเขียนขึ้นมาในช่วงระยะเวลาไม่เกิน 10 ปีย้อนหลังก่อนได้รับรางวัลซีไรต์ ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาที่สภาพสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีและการสื่อสารที่พัฒนาไปอย่างรวดเร็วขอบเขตรวมไปถึงพัฒนาการทางด้านเรื่องสั้นของไทยที่มีเนื้อหาและการเล่าเรื่องที่หลากหลาย

เมื่อสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลง ความสัมพันธ์ของผู้คนย่อมเปลี่ยนรูปแบบและลักษณะไปด้วยเช่นกัน การสื่อสารอย่างรวดเร็วพรมแดน รวมทั้งการเสพสื่ออย่างรวดเร็วและหลากหลายช่องทาง แม้จะมีประโยชน์หลายอย่าง ทว่าอีกมุมหนึ่งก็ได้สร้างช่องว่างระหว่างผู้คนขึ้นมาโดยที่ไม่รู้ตัว ความเห็นห่าง การไร้ปฏิสัมพันธ์ การเพิกเฉยต่อกัน จึงเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมยุคปัจจุบัน นอกจากนั้น การเสพสื่อหรือการรับข้อมูลต่างๆ เหล่านี้ ยังทำให้เกิดความความผิดความเชื่อที่แตกต่างจนกลายเป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้น

การยึดมั่นในแนวทางที่ตัวเองคิดหรือเชื่อโดยไม่สนใจคำแนะนำ ข้อเสนอ การตรวจสอบ หรือยอมรับฟังความคิดเห็นของอีกฝ่าย เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และรุนแรงมากขึ้นไปกว่าเดิม เมื่อมีการแบ่งพรรคแบ่งฝ่ายกับอีกขั้วที่มีความคิดไม่เหมือนกัน หรือการผลักให้อีกคนไปเป็นคนอื่น เพื่อที่จะให้ตัวเองมีสถานะที่เด่นชัดขึ้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นและสามารถพบเห็นในเรื่องสั้นยุคหลัง โดยแนวคิดพื้นฐานเรื่องความเป็นอื่น ไชยรัตน์ เจริญสินโอบาร (2545 : 26) ได้อธิบายว่า แนวความคิดว่าด้วย ‘ความเป็นอื่น’ มีพื้นฐานมาจากวิถีคิดการแบ่งแยกสิ่งต่างๆ เป็นคู่ตรงข้าม โดยเฉพาะการแบ่งแยกระหว่างเอกลักษณ์กับความแตกต่าง (Identity/Difference) หรือการแบ่งแยกตัวเรากับ ‘คนอื่น’ (Self/Other) การสร้างความเป็นอื่นจึงหมายถึงกระบวนการที่มีเป้าหมายเพื่อลดทอนคุณค่าของ ‘คนอื่น’ ให้แตกต่างหรือต่ำกว่าตัวเรา ความเป็นอื่นเป็นเทคนิคทางอำนาจที่ใช้เพื่อสถาปนาหรือเปิดพื้นที่ให้อำนาจเข้ามาจัดการกับสิ่งที่ถูกนิยามว่าเป็น ‘คนอื่น’ ไม่ว่าการใช้อำนาจนั้นจะเป็นในด้านลบหรือด้านบวกก็ตาม

การนำแนวคิดทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาอย่างการสร้างความเป็นอื่นมาศึกษาตัวบทในเรื่องสั้น ยังไม่ค่อยมีทำการศึกษาเท่าที่ควร ผู้เขียนเห็นว่าตัวบทอย่างวรรณกรรมสามารถนำมาศึกษาข้ามศาสตร์เพื่อให้เห็นผลการศึกษาในรูปแบบที่แตกต่างและขยายขอบเขตออกไปจากกรอบคิดและทฤษฎีทางวรรณกรรมรูปแบบเดียว อีกทั้งรวมเรื่องสั้นสิงโตนอกคอกที่เพิ่งได้รับรางวัลซีไรต์ พ.ศ.2560 ยังไม่พบผู้ที่ศึกษาไว้ในประเด็นนี้ ผู้เขียนจึงนำมาศึกษาเพื่อให้เห็นภาพและวิธีสร้างความเป็นอื่นที่ปรากฏในรวมเรื่องสั้นเล่มนี้

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาภาพความเป็นอื่นในรวมเรื่องสั้นสิงโตนอกคอกว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร

2. เพื่อศึกษากลวิธีในการสร้างภาพความเป็นอื่นในรวมเรื่องสั้นสิงโตนอกคอกว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าได้กำหนดขอบเขตของการศึกษา คือ รวมเรื่องสั้นสิงโตนอกคอก ซึ่งเป็นรวมเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ปี พ.ศ.2560 ประกอบไปด้วยเรื่องสั้นจำนวน 9 เรื่อง

วิธีการศึกษา

การศึกษานี้ดำเนินการศึกษาด้วยวิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพแบบพรรณนาวิเคราะห์ โดยใช้กรอบแนวคิดเรื่องความเป็นอื่น

ผลการศึกษา

จากการศึกษาภาพความเป็นอื่นและกลวิธีในการสร้างภาพความเป็นอื่นในรวมเรื่องสั้นสิงโตนอกคอก พบผลการศึกษาดังนี้

ภาพของความเป็นอื่นในรวมเรื่องสั้นสิงโตนอกคอก

1. ภาพของความเป็นอื่นในความแตกต่างทางเพศความเป็นอื่นในเรื่องสั้นเป็นความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นของตัวละครมีสถานะที่แตกต่างกัน นำไปสู่อำนาจต่างๆ ที่ตัวละครพึงมี คนที่ถูกผลักให้มีสถานะที่ต่ำหรือด้อยกว่า ย่อมไม่มีอำนาจในการต่อรองหรือโต้เถียงหรือถูกละเลย ไม่ได้ได้รับความสนใจ ในประเด็นนี้ ความแตกต่างทางเพศก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เห็นภาพของความเป็นอื่น เพราะความแตกต่างของเพศชายและหญิง ทำให้เห็นถึงอำนาจที่ปฏิบัติการอยู่บนพื้นฐานความแตกต่างนี้ โดยเฉพาะเพศชายที่ติดอยู่กับภาพของผู้ใช้อำนาจที่เหนือกว่าเพศหญิง

การเล่าเรื่องในเรื่องสั้นสิงโตนอกคอกหลายเรื่อง มีลักษณะในแบบการซ้อนเรื่องเล่า หรือโครงสร้างของเรื่องซ้อนกันหลายชั้น และอีกหลายเรื่อง

ที่มีลักษณะของสัมพันธ์ เชื่อมโยงหรือเอ่ยอ้างถึงเรื่องราวย่อยอื่นๆ เรื่องสั้นเรื่องหนึ่งที่ปรากฏลักษณะเช่นนี้คือเรื่อง “อดัมกับลิลิธ” โดยเล่าถึงตัวละคร “ผม” ที่ได้อ่านบันทึกของพ่อที่มีเนื้อหาเล่าถึงความสัมพันธ์ของวลาดีเมียร์กับผู้หญิงหลายคน ขณะที่พ่อของเขาซึ่งเป็นผู้เขียนบันทึกนั้นก็กำลังมีความสัมพันธ์กับผู้หญิงหลายคน และเรื่องยังซ้อนไปอีกชั้นคือ ผมในเรื่องสั้นที่กำลังอ่านบันทึกก็กำลังมีความสัมพันธ์กับผู้หญิงไม่แตกต่างกับพ่อหรือตัวละครที่อยู่ในสมุดบันทึก

แม้ว่าโครงสร้างจะซับซ้อน แต่ประเด็นหลักในเรื่องที่ถูกนำเสนอคือ ความสัมพันธ์ระหว่างเพศชายและหญิง โดยมีการเอ่ยถึงเรื่องราวอดัมกับอีฟที่รู้จักกันดีอยู่แล้ว เพียงแต่เรื่องไม่ได้มุ่งที่จะเล่าถึงอีฟที่เป็นผู้หญิงของอดัม หากแต่เล่าถึงลิลิธ ผู้หญิงอีกคนที่อดัมปฏิเสธ โดยลิลิธถือเป็นผู้หญิงที่แปลกไปจากผู้หญิงทั่วไป การที่ลิลิธเป็นผู้หญิงที่อยู่เหนือไปจากบรรทัดฐานทางสังคมหรือขนบที่ผู้หญิงควรเป็น ทำให้ออดัมเลือกอีฟ คุณสมบัติของผู้หญิงอย่างลิลิธนั้นเป็นเหมือนกับผู้หญิงเช่น “เวร่า” ซึ่งเป็นตัวละครที่สัมพันธ์กับผมซึ่งเป็นผู้เล่าเรื่อง เธอเองได้พูดถึงลิลิธแทบทุกครั้งที่ผมเจอกับผม การพูดถึงลิลิธ ไม่ได้เป็นเพียงเรื่องเล่าธรรมดาทั่วไป ทว่าเห็นถึงวิถีคิดและความเชื่อของเวร่าที่เธอแสดงออกมาผ่านพฤติกรรมต่างๆ

“ผู้ชายน่าเิง พวกเขารู้เลยว่าความจริงพวกเขาสนใจที่จะอยู่กับลิลิธ เธอไม่เรื่องมาก เป็นตัวของตัวเอง และเป็นผู้นำ ไม่ต้องคอยตามใจและโอ้อ้อนเหมือนตัวอ่อนในไข่เปราะๆ แต่ความแข็งแกร่งของลิลิธก็ทำให้ผู้ชายกลัว กลัวว่าเธอจะควบคุมเขา กลัวว่าตัวเองจะสูญเสียอำนาจไป ดังนั้นพวกเขาก็เลยยอมไปปวดหัวกับความเอาแต่ใจที่ไร้สาระ เิง และหัวอ่อนแทน พวกเขาเลือกอีฟเพราะรู้สึกว่ามันปลอดภัย เพราะเธอไร้เขี้ยวเล็บ พวกเขาหวงอำนาจตัวเอง มนุษย์ตัวผู้เิง และอำนาจของเขานั้น ความจริงมันก็น้อยและคลอนแคลนเสียจนเพียงแค่ผู้หญิงที่เข้มแข็งคนหนึ่งก็ทำให้เขากลับได้ง่ายๆ” (จิตานันท์ เทสิองเพียรสมุท, 2560 : 117)

การเลือกที่จะยกย่องลิลิตแทนที่จะเป็นอีฟเห็นถึงลักษณะของเวร่า ที่ไม่อยู่ภายใต้อำนาจของความเป็นชาย ลิลิตไม่ถูกเลือกให้เป็นมนุษย์คู่แรก ทว่าเป็นอีฟที่ถูกเลือก ลิลิตกลายเป็นคนอื่นเพราะมีความคิดที่อยู่นอกเหนือขอบและวิถีที่ผู้หญิงควรเป็นหรือพฤติกรรมที่ควรปฏิบัติ ความเป็นอื่นของลิลิตจึงเป็นความเป็นอื่นของเวร่าด้วยเช่นกัน เพราะท้ายที่สุดแล้ว ผู้ชายนั้นไม่ได้เลือกผู้หญิงอย่างเวร่า เช่นเดียวกับที่อดัมไม่เลือกลิลิต

ที่ผมทำแบบนี้เพราะเวร่าถูกคำสาปของลิลิต เหมือนดั่งที่ลูกสาวของลิลิตทุกคนโดน ผู้ชายทุกคนเห็นว่าเธอแข็งแรงแรงเกินไป เขาจึงคิดว่าเธออยู่ลำพังได้หรือไม่ฉันก็ขยาดเธอ ไม่ว่าจะอย่างไรผลก็เหมือนกัน คือเขาจะทิ้งเธอ

ส่วนผมเองก็ถูกคำสาปของอดัม คำสาปที่ทำให้ผมเลือกเชื้อสายของเอวาเสมอ เลือกคนที่อ่อนแอนำมาซึ่งความปวดหัวล้านแปด แต่ก็จำเป็นต้องปกป้องจนปล่อยมือไม่ได้ และทำให้เราได้ภูมิใจในความเป็นชายของเราอย่างยิ่ง (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560 : 128)

จะเห็นได้ความคิดของ “ผม” ซึ่งเป็นตัวละครในเรื่องสั้น ทำให้เห็นถึงอำนาจของความเป็นชาย เพราะถึงแม้เวร่าจะเป็นผู้หญิงเก่ง หรือผู้หญิงที่มีความคิดฉลาดหลักแหลมเพียงใด เวร่าก็ไม่ใช่คนที่ถูกเลือกตรงกับข้าม ผู้หญิงอีกคนที่มีลักษณะยินยอมคล้อยตามหรือดูอ่อนแอบอบบางอย่างนาเดียต่างหากที่เป็นที่ต้องการของผู้ชาย เพราะผู้หญิงที่มีลักษณะเช่นนี้ ทำให้ผู้ชายรู้สึกเป็นผู้นำ ผู้บังคับ และไม่สูญเสียอำนาจในการควบคุมหรือปกครอง รู้สึกภูมิใจในความเป็นชายของตัวเอง ฉะนั้นแล้ว ในเรื่องสั้นอดัมกับลิลิตนี้จะเห็นถึงการกีดกันหรือเบียดขับให้กลายเป็นคนอื่นว่ามีสาเหตุมาจากลักษณะทางเพศหรือความเป็นเพศที่ถูกสร้างหรือหล่อหลอมจนเกิดความเป็นชายหญิง เมื่อดูโครงสร้างและภาพรวมในเรื่องสั้นกับประเด็นภาพของ

ความเป็นอื่นในความแตกต่างทางเพศ ยิ่งเห็นได้ว่าความเหลื่อมล้ำทางเพศระหว่างผู้ชายกับผู้หญิงนั้นมีมาตั้งแต่อดีต แม้สังคมในยุคปัจจุบันจะพัฒนาหรือสร้างความเท่าเทียมมากขึ้น แต่เรื่องของความเท่าเทียมทางกี่ยังปรากฏทั้งในสังคมและพื้นที่อย่างวรรณกรรมเช่นเรื่องสั้น สังคมไทยยังเป็นสังคมที่อิงอยู่กับโครงสร้างสังคมแบบปิตาธิปไตยที่ชายเป็นใหญ่ คุณสมบัติของผู้หญิงยังถูกกำหนดโดยผู้ชาย เพื่อให้ผู้ปฏิบัติตนตามกรอบที่วางไว้

2. ภาพของความเป็นอื่นในครอบครัว

มาโนช ดินลานสกุล (2549 : 141) ได้อธิบายถึงการเกิดภาวะความเป็นอื่นในสังคมไทยว่า สังคมไทยได้รับอิทธิพลและดำเนินรอยตามแนวทางของตะวันตกเพื่อเข้าสู่วิถีชีวิตแบบสังคมสมัยใหม่ (Modern Society) ภายใต้วาทกรรมของเหตุผล (Rational Discourse) เช่นเดียวกัน เป็นความพยายามที่เริ่มต้นขึ้นมาตั้งแต่ช่วงท้ายของรัตนโกสินทร์ตอนต้น และมาเริ่มเป็นจริงเป็นจังเมื่อมีการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับแรกในปี พ.ศ. 2504 หลังจากนั้นเป็นต้นมา ภาวะที่เรียกว่า “ความแปลกแยก” และ “ความเป็นอื่น” ก็มีความชัดเจนมากขึ้นในสังคมไทย

เมื่อมนุษย์รวมกันเป็นกลุ่ม มนุษย์ได้แบ่งแยกกลุ่มคนเป็นฉัน (เรา) เธอ (เขา) และต่อสู้แข่งขันเพื่อแย่งชิงทรัพยากร เกิดเป็นปัญหาความมั่นคงและความสงบสุขของสังคมมนุษย์ สังคมกลุ่มใหญ่จึงสร้างเครื่องมือในรูปแบบของกรอบ กฎหมาย จารีต ขนบธรรมเนียม ประเพณี ปฏิบัติสืบทอดต่อเนื่องกัน มาจนกลายเป็นวัฒนธรรมกลุ่ม และเมื่อใครมีวัฒนธรรมที่ผิดไปที่กลุ่มที่ตั้งไว้ คนนั้นหรือกลุ่มนั้นจะกลายเป็นคนอื่น กลุ่มอื่น หรือคนนอก

ในเรื่องสั้น “ซินเดอเรลล่าแห่งเมืองหุ่นยนต์” เล่าถึงพิภพและครอบครัว ซึ่งอาศัยอยู่ในโลกที่ปกครองโดยรัฐบาลหุ่นยนต์ ซึ่งในยุคนี้มน้ำมันเป็นสิ่งมีค่าและเป็นที่ต้องการของประชาชน “ฮารา” น้องชายของเขาถูกลอบขโมยน้ำมันของรัฐบาลและถูกจับได้ รัฐมนตรีประหารชีวิตฮารา และลากศพของเขามาที่บ้าน

เพื่อจะหาผู้สมรู้ร่วมคิดมาลงโทษอีก พิภพซึ่งเป็นพี่ชายของธารา แม้จะรู้สึกเสียใจ แต่ก็ต้องฝืนทนกล้ำกลืน ปิดความโศกเศร้าบอกกับรัฐบาลและคณะว่า ธาราไม่ได้เป็นน้องชายของเขา เพราะเขาทรยศต่อรัฐบาล คนที่คิดไม่ดีต่อรัฐบาลและระบบการปกครองแบบ “หุ่นยนต์ธิปไตย” ย่อมไม่ใช่คนในครอบครัว พิภพต้องขอมพูดหน้ากระจกซ้ำๆ อยู่หลายรอบเพื่อบอกกับรัฐบาลว่า “ธาราไม่ใช่พี่น้องชายของผม เขาไม่ได้เป็นน้องชายของผมแล้ว ตั้งแต่เขาทรยศต่อรัฐบาล” (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560 : 134)

ความเป็นจริงแล้วพิภพรู้สึกผิดที่ต้องทำเช่นนั้น เขาเศร้าที่ต้องเสียน้องชาย คนในครอบครัว แต่หากเขาไม่ทำเช่นนั้นเขาก็จะกลายเป็นเหยื่อของรัฐบาล กลายเป็นผู้สมรู้ร่วมคิด

“ผมต้องขอมพูดไว้ให้ชิน ในตอนที่ศพของเขามาถึงบ้าน ถ้าผมไม่แสดงอาการรังเกียจน้องอย่างออกนอกหน้า รัฐบาลตัดสินว่าเราสมรู้ร่วมคิด (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560 : 134)

จะเห็นได้ว่าคำพูดของพิภพ เป็นการผลักให้คนที่พี่น้องชายในสายเลือดกลายเป็นคนอื่น กลายเป็นคนที่ไม่เคยรู้จัก ทั้งนี้เพื่อเป็นการรักษาชีวิตของตัวเองเอาไว้ การกลายเป็นคนอื่นภายในครอบครัว ย่อมเกิดมาจากถ้อยคำหรือพฤติกรรมของคนภายในครอบครัวเอง เช่นที่พิภพกระทำต่อธารา

ความเป็นอื่นในเรื่องสั้น “ซินเดอเรลล่าแห่งเมืองหุ่นยนต์” นี้เกิดจากนโยบายหรือกฎเกณฑ์ที่ถูกกำหนดออกมาจากส่วนกลาง ซึ่งเป็นแรงกระเพื่อมส่งผลสู่พฤติกรรมของพิภพ จะเห็นได้ว่าสังคมพยายามสร้างระเบียบ กฎเกณฑ์ หรือวาทกรรม ให้เกิดภาวะคนอื่นขึ้นในสังคม เป็นภาวะที่สร้างความไม่เท่าเทียมกันในชีวิตมนุษย์ เป็นการสร้างระบบของคนที่มีอำนาจมากกว่าสามารถที่จะเอาเปรียบคนที่มีอำนาจน้อยกว่าดังที่เกิดขึ้นกับธารา

การที่ “มนุษย์” ถูกปกครองด้วย “หุ่นยนต์” เป็นภาพที่ฉายชัดถึงความแตกต่างและ

ความเป็นอื่น ฝ่ายหุ่นยนต์เป็นกลุ่มคนที่มีอำนาจ เป็นกลุ่มที่ผลิตและสร้างกฎเกณฑ์ออกมาโดยเอื้อประโยชน์ให้กับพรรคพวกของตัวเอง มนุษย์ที่ตอบสนองนโยบายของหุ่นยนต์ย่อมมีชีวิตอยู่รอดปลอดภัยในสังคม แต่หากมนุษย์คนใดที่ขัดขืนหรือไม่ยอมปฏิบัติตาม ย่อมได้รับการลงโทษ ดังเช่นธารา ที่ไม่ยอมรับกติกากฎของรัฐบาล ทำให้พี่ชายของเขามองว่าธาราไม่ใช่พี่น้อง หากจะอยู่ร่วมกันภายใต้คำว่ายอมรับ ธาราต้องยอมรับรัฐบาลหุ่นยนต์ แต่หากไม่ยอมนับเขาก็ต้องกลายเป็นคนอื่น โดยที่พี่ชายไม่สามารถช่วยเหลือสิ่งใดได้ ธาราจึงเป็นเหมือน “ซินเดอเรลล่า” ที่ไม่มีคุณค่าและความหมายใดเลยในเมืองที่เต็มไปด้วย “หุ่นยนต์” หรืออาจกล่าวได้ว่าซินเดอเรลล่าเป็นคนอื่น ในเมืองที่มีแต่หุ่นยนต์

3. ภาพของความเป็นอื่นในชุมชนและสังคม

ความเป็นอื่นในสังคมและชุมชนนั้น เป็นสิ่งที่ค่อนข้างกว้างและเป็นภาพที่สัมพันธ์กับโครงสร้างของระเบียบแบบแผนที่ถูกจัดวางเอาไว้ในสังคมใดสังคมหนึ่ง ผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามหรือมีความคิดและวิถีชีวิตที่แตกต่างออกไปจากระบบที่วางไว้ย่อมถูกทำให้กลายเป็นคนอื่น ประเด็นนี้พบในเรื่องสั้น “จะขอรับผิดชอบทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียว” เรื่องสั้น “ในโลกที่ทุกคนอยากเป็นคนดี” เรื่องสั้น “กุหลาบย้อมสี” และเรื่องสั้น “สิงโตนอกคอก”

ในเรื่องสั้นจะขอรับผิดชอบทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียว กล่าวถึง “มอเดรีต” ผู้นำในหมู่บ้านแห่งหนึ่งที่ตัดสินใจเผาหนังสือเพื่อให้เกิดความอบอุ่น เพื่อรักษาชีวิตให้รอดพ้นจากความเห็บหนาวที่รุนแรง แม้ว่าการตัดสินใจของมอเดรีตจะเป็นการช่วยเหลือชีวิตของประชาชนที่อยู่ในหมู่บ้าน แต่การกระทำของมอเดรีตนั้นกลับถูกกลุ่มคนมองว่าเป็นความผิด เพราะหนังสือเป็นสิ่งมีค่า คือความรู้ ความเฉลียวฉลาด เป็นภาพของการพัฒนา การเผาหนังสือของมอเดรีต เป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง เขาได้ทำลายสิ่งที่มีค่าที่สุดอย่างหนึ่งของมวลมนุษยชาติ และมอเดรีตยังถูกมองว่า การที่เขาเลือก

เผาหนังสือนั้น เพราะเขาไม่ต้องการให้ประชาชนเท่าทันการปกครองของตัวเอง มอเดรีตถูกตั้งคำถามจากนักบวชที่กุมความศรัทธาของประชาชนในหมู่บ้าน เขากลายเป็นคนผิด และต้องกลายเป็นจำเลยผ่านเรื่องเล่าที่ถูกส่งต่อกันจากรุ่นสู่รุ่น

มันง่ายเหลือเกินที่จะลืมเรื่องที่ยกมาว่าตัวเองเป็นคนบาป แล้วจำเรื่องที่มีใครสักคนรับผิดชอบตัวเอง สิ่งที่คุณคนในเมืองเลือกจำไว้และบอกต่อกับลูกหลานคือ มอเดรีตเป็นคนเกลียดหนังสือ เขาจึงสั่งทำลายห้องสมุดประจำเมือง และทุกคนก็ต้องทำตามคำสั่งของเขา การเผาหนังสือหายากทั้งหมดเป็นความผิดของมอเดรีตแต่เพียงผู้เดียว และในวันนี้ ที่คนในเมืองโง่งและง่ายต่อการปกครองก็เป็นผลประโยชน์ของเจ้าเมือง เป็นสิ่งที่เจ้าเมืองตั้งใจให้เกิด (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560 : 24)

การตัดสินใจใครสักคนให้ต้องเป็นคนผิดในเรื่องนี้เกิดจากชาวเมืองที่เขาปกครองอยู่ และมอเดรีตได้กลายเป็นคนผิด เป็นนักโทษทางประวัติศาสตร์ “บางทีคนที่ประทับตราบาปให้มอเดรีตอาจไม่ใช่คุณหนาว แต่คือบรรดาชาวเมืองต่างหาก บรรดาพ่อแม่ที่เล่าให้ลูกๆ ฟังถึงเจ้าเมืองในฐานะผู้ปกครองที่ชั่วร้าย และผู้ทำลายสมบัติศักดิ์สิทธิ์ของเมือง ได้ตรารอยบาปลงบนชื่อของมอเดรีต คืบแล้วคืบเล่าผ่านนิทานก่อนนอน... (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560 : น.24-25) นำไปสู่ผลลัพธ์ในท้ายที่สุดที่เขากลายเป็นคนที่ชาวเมืองเกลียดชัง

เขาไม่คิดว่าเหตุการณ์จะดำเนินมาจนถึงจุดนี้ จุดที่ประชาชนในเมืองโง่งเขลา ผู้คนเกลียดเขา และเขากลายเป็นตัวร้ายของทุกๆ คน (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560 : 32)

นอกจากความเป็นอื่นที่ถูกตัดสินจากประชาชนในชุมชนหรือสังคมแล้ว ยังพบการใช้

สัญลักษณ์เพื่อนำมาเป็นเกณฑ์ตัดสินคุณค่าหรือความถูกต้องของมนุษย์ในเรื่องสั้นอย่างเรื่องโลกที่ทุกคนอย่างเป็นดีและเรื่องสั้นกุหลาบย้อมสี โดยเรื่องสั้นเรื่องแรกนั้นได้ใช้ “ไฟ” เป็นสัญลักษณ์ในการตัดสินมนุษย์ทุกคนเกิดมาพร้อมไฟประจำตัวสีขาว แต่เมื่อใดที่ไฟประจำตัวเปลี่ยนเป็นสีดำ “คนคนนั้นก็กลายเป็นคนเลวของสังคม เมื่อนั้นบรรดาคนดีของสังคมที่ครอบครองไฟสีขาวจะมีสิทธิ์สังหารคนเลวได้โดยไม่ผิดกฎหมาย” (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560 : 39-40) ดังเหตุการณ์ที่ตัวละครคนหนึ่งในเรื่องพบเจอ

“ผู้หญิงคนนี้มีไฟดำ” เขาตะโกนก้อง

“อย่าส่งเสียงดังในห้องสมุด” บรรณารักษ์สาวกระซิบจากข้างตัวผม แน่นนอน ทุกคนรู้ดีเรื่องกฎนี้ แต่ไม่มีใครปฏิบัติมันในเวลาไหน หลายต่อหลายคนลุกขึ้นจากโต๊ะอ่านหนังสือ มุ่งมาที่หญิงคนนั้น แม้แต่หญิงแก่ท่าทางใจดีที่ผมเห็นเมื่อวานก็ถือไม้กวาดเดินตรงมาด้วย

ทุกคนปรี่เข้ามาตบตีและขว้างปาผู้หญิงคนนั้นด้วยหนังสือปกแข็ง เธอล้มลงกับพื้น พยายามยกแขนขึ้นกันใบหน้าและลำตัว ผู้ชายหลายคนยกเท้าถีบลงไปทีหน้าท้องของเธอ หญิงสาวร้องด้วยความเจ็บปวด (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560 : 58)

ส่วนเรื่องสั้นกุหลาบย้อมสีนั้นใช้ “กุหลาบ” เป็นสัญลักษณ์บ่งบอกความเป็นเขาเป็นเรา มนุษย์เกิดมาพร้อมกุหลาบสีขาว และเมื่อตายจากไป กุหลาบจะเปลี่ยนเป็นสีดำ หากใครที่มีกุหลาบเป็นสีอื่น จะถูกมองว่าเป็นพวกนอกกรีต “เส้นผมเธอประดับดอกกุหลาบสีน้ำเงิน นั่นคือเครื่องหมายของพวกนอกกรีต” (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560 : 154) อย่างเช่นที่เนวา ที่เป็นตัวละครตัวหนึ่งในเรื่อง

เนวาไม่รู้หนังสือ พ่อและแม่ของเธอตายไปหลายปีแล้ว เนื่องจากถูกทหารของทางการยิง พากทหารไล่ล่าพวกนอกกรีต

ผมขอให้เธอเข้ารีต ย้อมสีกุหลาบ แล้วเข้ามาอยู่ในเมืองกับผม เธอปฏิเสธ (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560 : 157)

จะเห็นได้ว่า ในเรื่องสั้นทั้งสองเรื่องที่ใช้สัญลักษณ์อย่างไฟและกุหลาบ ในการตัดสินใจตามของมนุษย์และความเป็นตัวเรา ผู้ที่ไฟเปลี่ยนเป็นสีดำหรือกุหลาบเป็นสีน้ำเงิน ย่อมเป็นผู้ถูกกระทำจากสังคมและคนหมู่มาก ถูกทำร้าย ไม่ว่าจะเป็รูปร่างกายหรือจิตใจ แม้จะในเรื่องสั้นทั้งสองเรื่องจะแสดงให้เห็นถึงความหวัง “ยังมีคนอีกหยิบมือหนึ่งที่เป็นเหมือนเรา พวกเราต่างช่วยกันและกันให้อยู่รอด แต่พวกเราค่อยๆลดจำนวนลงเรื่อยๆ พวกเราที่ถูกฆ่ามีมากกว่าที่ตื่นขึ้นใหม่” (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560 : 52) แต่การเป็นคนส่วนน้อยก็ทำให้ไม่มีสิทธิ์มีเสียงหรือตอบโต้หรือต่อรองสิ่งใดได้ “พวกเขาเหล่านั้นไปอยู่กับคนป่า เลิกนับถือเทพเจ้า เลิกนับถือศาสนา หากคนพวกนี้ถูกพบตัว ถูกจับได้ จะถูกนำมาประหารที่ลานกลางเมือง” (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560 : 156)

เรื่องสั้นทั้งสองเรื่องที่กล่าวไปนั้น ใช้สัญลักษณ์คือสิ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ ไม่ว่าจะเป็นสีของไฟหรือกุหลาบ ทว่ายังมีสิ่งที่ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิดที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ และทำให้กลายเป็นคนอื่นอย่างตัวละครในเรื่องสั้นสิงโตนอกคอก ที่มีลักษณะดวงตาสีขาว ทำให้ถูกกระทำของกลุ่มคนส่วนใหญ่ที่มีดวงตาสีดำ “อะไร จะสู้หรือ ทือ คนตาขาวไม่มีสิทธิ์สู้ พวกเธอต้องยอมพวกเรา ไม่ว่าเรื่องอะไรก็ตาม” (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560 : 201) ดวงตาเป็นอวัยวะหนึ่งของมนุษย์ ซึ่งเป็นลักษณะทางกายภาพที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ คนที่มีดวงตาสีขาวต้องยอมรับชะตากรรมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ “ฉันต้องยอมรับสิ่งนี้ ไซ้มัย ฉันบอกว่า ‘ไซ้ ถ้าฉันมีตาสีขาว ฉันต้องยอมพวกตาดำอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่ฉันไม่ยอมมีตาสีขาวเลย เพราะฉันไม่ยอมโดนแบบนั้น’ แล้วครูก็ตอบกลับมาว่า ‘ไม่มีคนตาขาวคนไหนที่อยากมีตาสีขาวเหมือนกันแหละ เพราะไม่มีใครหรอกที่จะยอมโดนแบบนั้น...’

(จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560 : 220) นอกจากนั้นที่คนตาขาวถูกกระทำ ได้ตอกย้ำถึงความรุนแรงของที่เกิดจากความเป็นคนอื่น ไม่เหมือนกับคนหมู่มากในสังคม ประชาชนตาดำมีสิทธิทำร้ายหรือฆ่าคนตาขาวได้โดยชอบธรรม เช่นเดียวกับในเรื่องสั้นในโลกที่ทุกคนอยากเป็นคนดี ที่คนมีไฟสีขาวสามารถกำจัดคนมีไฟสีดำได้ โดยไม่มีความผิดทางกฎหมาย

รัฐบาลตัดสินใจตอบโต้โดยการล้างบางพวกตาขาวให้สิ้นซาก กองทหารถูกส่งออกมากวาดล้างไล่ยิงคนตาขาวทุกคนให้สิ้นไป ประชาชนตาดำทั้งหมดมีสิทธิ์เช่นฆ่าคนตาขาวได้ โดยไม่ต้องมีเหตุผลใดๆ มาอ้างเหมือนอย่างแต่ก่อน (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560 : 215)

จะเห็นว่า ตัวละครจากเรื่องสั้นทั้งหมดที่ถูกทำให้กลายเป็นคนอื่นนั้น ล้วนเป็นฝ่ายถูกกระทำจากชุมชน สังคม ครอบครัว หรือแม้แต่ครอบครัวคนต่างที่ถูกรังแกขึ้นมา ภาพของความเป็นอื่นเหล่านี้ได้สื่อให้เห็นว่า ผู้ที่มีสถานะต่ำกว่า ต้อยกว่า ทำให้มีสถานะที่ไม่สามารถต่อรองหรือตอบโต้ในสิ่งที่กลุ่มคนส่วนใหญ่ได้ตีตราประทับ หรือให้คุณค่า ดังที่ ไมเคิล ฮัสเปก (Huspek, et al., 1997: 95-116) ที่มองว่าความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจกับ ‘คนอื่น’ อยู่ภายใต้ความสัมพันธ์เชิงอำนาจแบบวิภาษวิธี นั่นคืออำนาจไม่สามารถดำรงอยู่อย่างโดดเดี่ยวได้ แต่อำนาจต้องสร้าง ‘คนอื่น’ ขึ้นมาเพื่อพิทักษ์รักษาความเป็นตัวเราที่บริสุทธิ์เอาไว้ ดังนั้นจุดหมายของอำนาจคือการทำให้ ‘คนอื่น’ ถูกมองเห็น เป้าหมายของการสร้างความเป็นอื่นจึงมิได้เป็นการกีดกันโดยตรงไปตรงมา หากเป็นเทคนิคทางอำนาจที่กระทำต่อคนอื่นอย่างมีชั้นเชิงซับซ้อนและลึกลับยิ่ง (Plumwood, 1997: 47-55)

ท้ายที่สุด บทสรุปและชะตากรรมของตัวละครที่ถูกทำให้กลายเป็นคนอื่นจึงมักมีจุดจบที่ไม่สวยงามหรือมีความสุข ทั้งนี้ การกลายเป็นอื่นนั้นไม่เกิดขึ้นโดยไร้เหตุผลและที่มาที่ไป เพราะความเป็นอื่น

ที่เกิดขึ้นนั้นย่อมมีปัจจัยหรือการประกอบสร้างเสมอ ซึ่งผู้เขียนได้ศึกษาและสรุปไว้ในหัวข้อต่อไป

กลวิธีการสร้างภาพของความเป็นอื่นในรวมเรื่องสั้นสิงโตนอกคอก

ภาพความเป็นอื่นของตัวละคร ล้วนมีกระบวนการสร้างหรือถูกประกอบขึ้นด้วยสาเหตุและปัจจัยอื่นๆ เสมอ เมื่อมองเห็นความเป็นอื่นในตัวละครของเรื่องสั้นแล้วย่อมเห็นถึงกระบวนการต่างๆ ที่ผลักดันให้ตัวละครกลายเป็นคนอื่น ในรวมเรื่องสั้นสิงโตนอกคอกที่ผู้เขียนได้ศึกษาเช่นเดียวกัน พบกระบวนการสร้างความเป็นอื่นให้กับตัวละคร 2 วิธีคือ ความเป็นอื่นที่ถูกสร้างมาจากศาสนาและความเชื่อ ความเป็นอื่นที่ถูกสร้างมาจากค่านิยม ระเบียบ และอำนาจของส่วนกลาง ดังต่อไปนี้

1. ความเป็นอื่นที่ถูกสร้างมาจากศาสนาและความเชื่อ

ศาสนาถือเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของมนุษย์ในสังคม นอกจากนั้นศาสนายังมีคำสอนให้ยึดมั่นปฏิบัติโดย โดยมีความเชื่อว่า เมื่อปฏิบัติแล้วจะส่งผลดีและชีวิตจะพบความสุขความเจริญ เรื่องของศาสนาและความเชื่อเป็นเรื่องส่วนบุคคล แต่ก็มีหลายครั้งที่พบว่า ศาสนาและความเชื่อได้เป็นตัวกำกับพฤติกรรมของมนุษย์ รวมไปถึงครอบงำชี้ทางและสร้างกรอบบรรทัดฐานขึ้นมาตัดสินความดีความชั่วหรือความถูกผิดของกลุ่มคนในชุมชนและสังคม ในประเด็นนี้พบในเรื่องสั้น จะขอรับผิดทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียว เรื่องสั้นอดัมกับลิลิธ และเรื่องสั้นกุหลาบย้อมสี

ในเรื่องสั้นจะขอรับผิดทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียว ซึ่งมอเดร์ตถูกผู้คนในสังคมพากันเกลียดชังในพฤติกรรมการเผาหนังสือ การที่มอเดร์ตต้องตกอยู่ในชะกรรมเช่นนี้ ส่วนหนึ่งนั้นมาจากประโยคของคณะนักบวชที่เป็นที่เคารพของชาวเมือง

“พวกแกมันคนป่าโง่งม ไม่เข้าใจความสำคัญของหนังสือพวกนี้สินะ” หัวหน้าคณะนักบวช

ตะโกนใส่หน้ามอเดร์ตจนน้ำลายกระเด็นเต็มหน้าเขา ชุดสีแดงเลือดหมูของพระคาร์ดินัลสะบัดอยู่ด้านหลัง “ต้นฉบับของแกจากสมัยเดียวกับพระเยซู ไม่สามารถเรียกคืนได้อีก เราไว้ใจให้พวกแกดูแลมันเพราะท่านนักบุญมรณภาพที่นี่ และท่านไม่ยอมให้ย้ายหนังสือของท่านไปไหน แล้วพวกแกก็แหม่น พวกโง่ มีแต่คนโง่กับเผด็จการเท่านั้นที่เผาหนังสือ พวกแกทำลายขุมปัญญาของมนุษยชาติ” (จิตนันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560 : 14)

จากประโยคข้างต้น เมื่อนำมาวิเคราะห์แล้วพบว่า “นักบวช” ซึ่งมีสถานะเป็นที่เคารพศรัทธาของชาวเมืองได้กล่าวถึงความสำคัญของ “หนังสือ” ที่มีต่อ “มนุษยชาติ” พระคาร์ดินัลที่มีสถานะทางสังคมเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจได้กล่าวหา มอเดร์ตโดยยกเอา “พระเยซู” ซึ่งเป็น “นักบุญ” ขึ้นมากล่าวอ้าง ทำให้เห็นการกดทับด้วยอำนาจของศาสนา และทำให้มอเดร์ตรู้สึกผิด ชาวเมืองผู้นับถือนักบวชและเชื่อฟังคำสั่งสอนของศาสนาได้รับเอาอำนาจของศรัทธาในศาสนาหลักให้มอเดร์ตกลายเป็นคนอื่นในสังคม การกล่าวอ้างถึงบุคคลทางประวัติศาสตร์หรือความเชื่อทางศาสนายังปรากฏในเรื่องอดัมกับลิลิธ ซึ่งเขียนโดยมีเรื่องเล่าของอดัมกับอีฟเป็นคู่ขนาน การอ้างถึงอดัมกับอีฟ อ้างถึงนรกสวรรค์ อ้างถึงพระเจ้าและการกำเนิดมนุษย์คู่แรก ทำให้เห็นภาพของเวร่า ที่ซ่อนทับกับภาพของลิลิธ (ซึ่งเป็นผู้หญิงที่อดัมไม่ได้เลือกและผู้หญิงคนแรกที่พระเจ้าปฎิเสธ) สิ่งเหล่านี้ขับเน้นให้ภาพความเป็นอื่นของเวร่าชัดเจนขึ้น

“ผู้หญิงทุกคนเป็นแบบนี้ เหมือนลิลิธ”
เวร่าพูด “อะไรนะ”

“รู้จักลิลิธไหม ผู้หญิงคนแรกของโลกที่พระเจ้าปฎิเสธ” เวร่าหม่นแก้วในมือ

“เกิดอะไรขึ้นกับเธอ”
“เธอเกิดขึ้นมาพร้อมอดัม แต่เธอปฎิเสธที่จะอยู่ข้างล่างระหว่างมีเซ็กซ์ เธอจึงถูกขับไล่ไปยัง

นรก แล้วพระเจ้าก็ให้อีฟที่เชื่อฟังกับอดัมแทน อดัมพอใจกับแม่เอวาน้อยที่นำเอ็นดู ยินยอมทำทุกอย่างที่เขาขอ และมีดวงตาใสซื่อ ตั้งแต่นั้นผู้หญิงในโลกก็แบ่งเป็นสองสาย ลูกของอีฟและลูกของลิลิต อดัมทุกคนชอบอีฟที่ไร้เดียงสาแต่แสนซนพอจะกัดแอปเปิ้ลเป็นคนแรก” (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560 : 117)

การอ้างถึงพระเจ้ายังพบในเรื่องสั้นกุหลาบย้อมสี เพราะสิ่งใดที่ถือกำเนิดจากพระเจ้า หรือเชื่อมโยงกับพระเจ้าย่อมมีความศักดิ์สิทธิ์และเป็นสิ่งที่ต้องยึดถือปฏิบัติ กุหลาบในเรื่องสั้นเรื่องนี้เช่นกัน เป็นกุหลาบที่ทุกคนได้รับมาจากพระเจ้า ต้องดูแลรักษาอย่างดี

กุหลาบขาวประจำตัวของพวกเรา ติดตัวเรามาตั้งแต่ถือกำเนิด กุหลาบนี้ไม่เคยโรยรา ไม่เคยเหี่ยวแห้ง มันจะเป็นสีขาวไปจนถึงลมหายใจสุดท้ายของเราแล้วก็จะเปลี่ยนเป็นสีดำไปพร้อมๆ กับการจากไปของเราช่างเป็นสิ่งที่แสนประหลาดมหัศจรรย์เสียนี้ กระไรท่านวัลบอกว่ากุหลาบมีอำนาจเช่นนั้น เพราะมันเป็นกุหลาบที่มาจากเทพเจ้า (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560 : 153)

จะเห็นได้ว่า ศาสนาและความเชื่อ เป็นเรื่องของความแตกต่าง ไม่ว่าจะเป็ความเชื่อเชิงปัจเจก หรือความเชื่อของกลุ่มบุคคล รวมไปถึงแต่ละพื้นที่ย่อมมีความเชื่อที่แตกต่างกันออกไป ความเชื่อไม่ได้หมายถึงความถูกต้องเสมอ แต่ความเชื่อเหล่านี้ก็ได้กีดกันผู้คนที่คิดต่างออกไปสู่วงนอก หรือการไร้ซึ่งอำนาจในการสั่งการ และเมื่อความเชื่อเป็นความเชื่อของผู้ที่มีอำนาจชี้้นำทางความคิดหรือศาสนาย่อมทำให้ความเชื่อนั้นมีความน่าเชื่อถือ ผู้ที่มีความเชื่อที่ผิดแผกแตกต่างไปจากนี้ย่อมถูกกระทำ เช่นตัวละครในเรื่องสั้นที่ได้กล่าวถึงไปนั้น

2.ความเป็นอื่นที่ถูกสร้างมาจากค่านิยมระเบียบ และอำนาจจากส่วนกลาง

ช่วงแรกของกระบวนการสร้างรัฐ ผู้นำทางการเมืองหรือการปกครองที่อยู่ส่วนกลาง หรือศูนย์กลางของอำนาจได้สร้างภาพความเป็นคนอื่นให้กับกลุ่มชนต่างๆ ในชาติ ด้วยการมองว่า คนที่อยู่ห่างไกลจากศูนย์กลางเป็นคนบ้านนอก อยู่ห่างออกไปเรียกว่าคนป่า ทั้งที่ถูกปกครองโดยรัฐเดียวกัน นัยที่เกิดขึ้นจากการสร้างภาพดังกล่าวได้กลายเป็นวาทกรรม (Discourse) หรือการนิยามความหมายเชิงอำนาจ พบเรื่องราวในลักษณะนี้ในเรื่องสั้นหลายเรื่อง

ในเรื่องสั้นสิ่งโตนอกคอก เล่าถึงเรื่องของคนตาขาวกระทำต่อคนตาดำ โดยไม่มีความผิดอย่างไร เพราะกฎหมายหรือระเบียบของรัฐอนุญาตให้คนตาดำกระทำต่อคนตาขาวได้โดยไม่ผิดกฎหมาย และคนตาขาวยังมีสถานะด้อยกว่าและได้รับสิทธิต่างๆ น้อยกว่าคนตาดำ “มนุษย์ที่มีดวงตาตรงกลางเป็นสีขาวแทนสีดำเกิดขึ้นครั้งแรกบนโลกเมื่อสามร้อยปีก่อนเนื่องจากการกลายพันธุ์ ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา มนุษย์เผ่าตาขาวมีสถานะด้อยกว่าเผ่าตาดำที่มีอยู่ก่อนมาตลอด พวกเขาอยู่ร่วมกันในสังคม แต่ว่าคนตาขาวมักจะถูกกีดกันหรือไม่ก็รังแก นอกจากนี้ยังได้รับสิทธิต่างๆ ในสังคมน้อยกว่าคนตาดำด้วย” (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560 : 200) กฎระเบียบและกติกาดังหนึ่งในสังคมที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดว่าคนตาขาวด้อยกว่าคนตาดำคือเรื่องของสิทธิเสรีภาพและการออกเสียงเลือกตั้ง

สิทธิในการเลือกตั้งของคนตาดำมีสองเสียง และคนตาขาวมีหนึ่งเสียง (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560 : 200)

ในส่วนของอำนาจที่มาจากส่วนกลางที่มากำกับพฤติกรรมของประชาชนในสังคมให้ปฏิบัติตามการครอบงำประชาชนด้วยการตั้งกฎที่เป็นของตัวเองเพื่อประโยชน์ในการปกครอง เมื่อใดที่ประชาชนคิดหรือเห็นต่างจากกรอบกฎที่ตั้งมา เมื่อนั้นรัฐก็จะมีบทลงโทษ ในเรื่องสั้นในโลกที่ทุกคนอยากเป็นคนดี กฎของไฟที่เปลี่ยนสีนั้นก็มาจากรัฐบาล “จำต้องยอมรับการ

ตัดสินจากไฟซึ่งเป็นการตัดสินตามกฎข้อบังคับที่
รัฐบาลตราขึ้นเพื่อให้เกิดมาตรฐานเดียวกันทั่วโลก
ประชาชนเองก็ควรศึกษากฎที่รัฐบาลตราขึ้น เพื่อจะได้
เข้าใจมาตรฐานที่ใช้อย่างทั่วไประยะที่มาตรฐาน
เดิมของตนเองไป” (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560
: 45) นอกจากนั้นยังเห็นการใช้อำนาจของรัฐบาล
ครอบงำด้วยการนำเสนอข้อมูลฝ่ายเดียวผ่านการผลิต
หนังสือ “ผมอ่านหนังสือของรัฐบาลทุกเล่มแล้ว ส่วน
หนังสือเกี่ยวกับไฟและกฎที่ถูกพิมพ์โดยคนอื่นนอกจาก
รัฐบาลนั้นผมไม่เคยเห็น” (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท,
2560 : 49) และข้อสรุปที่เห็นชัดที่สุดว่า วิธีการสร้าง
ความเป็นอื่นนั้นเกิดขึ้นมาจากส่วนกลาง นั่นคือ

ระบบการศึกษาจากรัฐบาลเป็นตัวหล่อ
หลอมคนให้ไม่สงสัย พวกเราถูกสอนให้เชื่อตามที่ถูก
บอกเล่า เด็กๆ ในโรงเรียนไม่เคยได้ตั้งคำถาม นักเรียน
ที่ชอบซักถามมักถูกลงโทษ เชื่อแห่งความสงสัยเลยตาย
จากเราไปตั้งแต่เด็ก นอกจากนั้น คนที่เริ่มสงสัยเองได้
ก็จะโดนไฟดำ ทำให้พวกเขาตายจากไป มนุษย์ต้องการ
ตัวอย่างในการเริ่มทำสิ่งต่างๆ เมื่อคนที่สงสัยล้วนแต่
ตายไป เราจึงไม่อาจสงสัยเองได้ (จิตานันท์ เหลืองเพียร
สมุท, 2560 : 56)

รัฐบาลคือผู้กำหนดกฎหมายเพื่อเอื้อ
ให้การบริหารงานของตนเอง กระทำการสิ่งใดได้ตามสิ่ง
ที่ได้จัดวางเอาไว้ แม้แต่พิกับน้องในเรื่องสั้นซินเดอเรล
ล่ากับเมืองหุ่นยนต์ ยังกลายเป็นคนอื่นภายใน
ครอบครัวเพราะอำนาจของรัฐ

“ชายผู้นี้ไม่ใช่พี่น้องชายของผมแล้ว ตั้งแต่
วินาทีที่เขาทรยศต่อคณะรัฐบาลของชาติเรา” ผมกล่าว
ออกไปอย่างหนักแน่น อย่างที่ซึกซ้อมมาตั้งแต่ตะวัน
สาง น้ำตาหยดหนึ่งไหลออกทางขอบตา ความรู้สึก
ขยะแขยงเกลียดชังสาดซัดเข้ามาสู่หัวใจ (จิตานันท์
เหลืองเพียรสมุท, 2560 : 133)

จะเห็นได้ว่าผู้คนที่ถูกกีดกันจากส่วนกลางหรือการไม่
ปฏิบัติตามกฎระเบียบนั้น ต้องสูญเสียสิทธิที่พึงมีพึงได้
ในสังคม หรือจากการพัฒนาต่างๆ ของรัฐ รวมถึงไม่
สามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุขในสังคม

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องสั้นทั้งหมด พบภาพ
ความเป็นอื่นในเรื่องสั้นมี 3 ลักษณะ คือ 1) ภาพของ
ความเป็นอื่นในความแตกต่างทางเพศ ซึ่งจะเห็นได้ว่า
ความเหลื่อมล้ำทางเพศระหว่างผู้ชายกับผู้หญิงนั้นมา
ตั้งแต่อดีต แม้สังคมในยุคปัจจุบันจะพัฒนาหรือสร้าง
ความเท่าเทียมมากขึ้น แต่เรื่องของความเท่าเทียมทาง
ก็ยังปรากฏทั้งในสังคมและพื้นที่อย่างวรรณกรรม
สังคมไทยยังเป็นสังคมที่อิงอยู่กับโครงสร้างสังคมแบบ
ปิตาธิปไตยที่ชายเป็นใหญ่ คุณสมบัติของผู้หญิงยังถูก
กำหนดโดยผู้ชาย 2) ภาพของความเป็นอื่นในครอบครัว
ซึ่งเกิดจากนโยบายหรือกฎเกณฑ์ที่ถูกกำหนดออกมา
จากส่วนกลาง ซึ่งเป็นแรงกระเพื่อมส่งผลสู่พฤติกรรม
ของคนในครอบครัว สังคมได้สร้างระเบียบ กฎเกณฑ์
หรือวาทกรรมให้เกิดภาวะคนอื่นขึ้นในครอบครัว เป็น
ภาวะที่สร้างความไม่เท่าเทียมกันในชีวิตมนุษย์ เป็นการ
สร้างระบบของคนที่มีอำนาจมากกว่าสามารถที่จะเอา
เปรียบคนที่มีอำนาจน้อยกว่า 3) ภาพของความเป็นอื่น
ในชุมชนและสังคม พบว่าตัวละครจากเรื่องสั้นทั้งหมด
ที่ถูกทำให้กลายเป็นคนอื่นนั้น ล้วนเป็นฝ่ายถูกกระทำ
ภายในชุมชน สังคม หรือแม้แต่ครอบครัวกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่
ถูกสร้างขึ้นมา ภาพของความเป็นอื่นเหล่านี้ได้สื่อให้
เห็นว่า ผู้ที่มีสถานะต่ำกว่า ต้อยกว่า ทำให้มีสถานะที่
ไม่สามารถต่อรองหรือตอบโต้ในสิ่งที่กลุ่มคนส่วนใหญ่
ได้ตีตราประทับ หรือให้คุณค่าเอาไว้

ในส่วนองวิธีการสร้างความเป็นอื่นใน
เรื่องสั้นพบ 2 วิธี คือ 1) ความเป็นอื่นที่ถูกสร้างมาจาก
ศาสนาและความเชื่อ พบว่า ศาสนาและความเชื่อเป็น
ปัจจัยหนึ่งได้กีดกันผู้คนที่คิดต่างออกไป ทำให้ไร้อำนาจ
ความเชื่อของผู้ที่มีอำนาจขึ้นทางความคิดหรือศาสนา

ยอมทำให้ความเชื่อนั้นมีความน่าเชื่อถือ ผู้ที่มีความเชื่อที่ผิดแผกแตกต่างไปจากนี้ย่อมถูกระงับและถูกทำให้ด้อยค่าในที่สุด 2) ความเป็นอื่นที่ถูกสร้างมาจากค่านิยมระเบียบ และอำนาจจากส่วนกลาง พบว่าการกำหนดระเบียบหรือนโยบายต่างๆ ที่มาจากส่วนกลางนั้นได้ส่งผลกระทบต่อตัวละครในเรื่องสั้น เมื่อตัวละครถูกกีดกันจากส่วนกลางหรือการยอมไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบนั้น ย่อมสูญเสียสิทธิที่พึงมีพึงได้ในสังคม หรือจากการพัฒนาต่างๆ ของรัฐ รวมถึงไม่สามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุข ซึ่งการกีดกันหรือการทำให้ใครก็ตามแต่กลายเป็นคนอื่น เป็นการดำรงสถานะทางสังคมของตัวเองที่เหนือกว่าไว้อย่างเหนียวแน่น ไม่ว่าจะเป็นการปกครองหรือความสัมพันธ์เชิงอำนาจ

การศึกษาเรื่องสั้นสิงโตนอกคอกครั้งนี้ พบเห็นกลวิธีการเล่าเรื่องที่นำเสนอหลายเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นโครงสร้างและการเล่าเรื่องที่มีลักษณะซ้อนกันหลายชั้น หรือสัมพันธ์กันในเรื่องทางประวัติศาสตร์ รวมไปถึงความสัมพันธ์และความเป็นมนุษย์ในโลกปัจจุบัน ซึ่งเป็นประเด็นที่น่าสนใจในทางวรรณกรรม และนำทางการศึกษาต่อไปในอนาคตเป็นอย่างยิ่ง.

บรรณานุกรม

- จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท. (2560). **สิงโตนอกคอก. พิมพ์ครั้งที่ 3.** กรุงเทพฯ : แพรวสำนักพิมพ์ อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2545). **สัตววิทยา โครงสร้างนิยาม หลังโครงสร้างนิยาม กับการศึกษา รัฐศาสตร์.** กรุงเทพฯ : วิชาษา.
- มาโนช ดินลานสกุล. (2549, เมษายน-กันยายน). **วัฒนธรรมอำนาจ : กระบวนการผลึกให้ เป็นชายขอบกรณีชาวเลในนวนิยาย เรื่อง เสี่ยงเพรียกจากท้องน้ำ. วารสาร มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, 1(1), 140-152.**
- Huspek, Michael and Radford, Gary P. (1997). **Trangressing Discourse : Communication and the Voice of Other.** New York : State University of New York Press.
- Plumwood Val. (1997). **Feminism and the Mastery of Nature.** London : Routledge.

